

„Buda és Pest fővárosok beligazgatási szervezése“

A Buda, Pest és Óbuda egyesítéséről szóló törvényjavaslat indokolása és bizottsági tárgyalása

Tóth Vilmos belügyminiszter 1871 november 9-én törvényjavaslatot készített »Buda és Pest fő- és szabad királyi városok beligazgatási szervezéséről«. A javaslat nyolc fejezetre és 86 §-ra oszlott.

Az I. fejezet 1. és 2. §-a a következőképpen rendelkezett:

1. §. Buda és Pest szabad királyi fővárosok egyesítettén: a »Buda-Pest főváros« elnevezéssel ezentúl egy törvényhatóságot fognak képezni.

2. §. Ó-Buda mezőváros a Margitszigettel együtt Pest-Pilis és Solt megyék területéből kikebelezetik, e megyék hatósága alni kivételül és Buda-Pest területével egyesítettén, a főváros hatósága alá helyeztetik.

A 7. §. kimondja, hogy »a főváros összes önkormányzati és közigazgatási költségei Budapest és Ó-Buda városok ezentúl egyenlően értékesítendő közjövödelmeiből és egyenlő adóaláb és adókulcs szerint kivetendő pótlékaiból, közös és aránylagos hozzájárulás útján fődöztenek«.

A javaslat II. fejezete a fővárosi rendőrségről szól és 11. §-ában kimondja, hogy a főváros területén a rendőrséget »az állam kezeli saját közegei által«, mégpedig »fővárosi rendőrség« elnevezéssel.

A III. fejezet arról rendelkezik, hogy a fővárosi törvényhatóság egyetemét a 400 tagú fővárosi bizottság képviseli. A bizottság tagjait fele részben a legtöbb állami adót fizetők, fele részben pedig a képviselőválasztásra jogosított, húsz éven felüli és két éve állandó letelepedést feltételező önálló foglalkozással rendelkező lakosok választják. De szavazati joguk csak azoknak van, akiket az összeíró bizottságok az összeírási lajstromokba beiktattak.

A IV. fejezet a közgyűlés hatásköréről, a jövőévi költségelirányzatnak november hó végéig történő megállapításáról, új adók behozataláról, a meglevők felemeléséről és megszüntetéséről és szakbizottmányok alkotásáról szól.

„A főváros élén egy főispán áll“

Az V. fejezet 55. §-a szerint »a főváros élén egy főispán áll, kit a belügyminiszter előterjesztésére a király nevez ki és mozdít el«. A törvényhatóság közegei: a polgármester, a tanács és a közigazgatási kerületi elöljáróságok. »A fővárosi tanács a város közönségének úgy az állami közigazgatás, mint az önkormányzat körében végrehajtó közege, egyszersmind azonban önálló közigazgatási hatóság mindazon ügyekben, melyek a fennálló törvények vagy szabályrendeletek értelmében illetékességéhez tartoznak«. A főváros a szükségnek megfelelő több közigazgatási kerületre osztandó fel. »Minden kerület élén egy elöljáró és megfelelő számú esküdt áll, kik együtt a kerület elöljáróságát képezik«. A kerületi elöljárót a bizottság, az esküdtet a kerület választói választják, mégpedig fele részben a legtöbb adót fizetők, fele részét a képviselőválasztók. A kerületi elöljáróságok közvetlenül csak a tanáccsal érintkezhetnek.

A VI. fejezet 74. §-a értelmében a fővárosi tisztviselőket a bizottság hat évre választja. A fejezet csak egyes tisztviselőktől követel meg képzettséget, a polgármestertől és alpolgármesterektől nem.

A VII. fejezet a képviselőtestületi tagok és a tisztviselők felelősségéről szól, a VIII. pedig vegyes és átmeneti intézkedéseket tartalmaz; a három város képviselőtestületei közös küldöttséget alakítanak és ez tervet dolgoz ki a főváros kerületekre osztásáról, a választókerületek alakításáról, a tisztikar, szak-, segéd-, kezelő- és szolgaszemélyzet létszámáról és fizetéséről, az árvaszék szervezéséről és a városok közvagyonának és jövedelmének egyesítéséről.

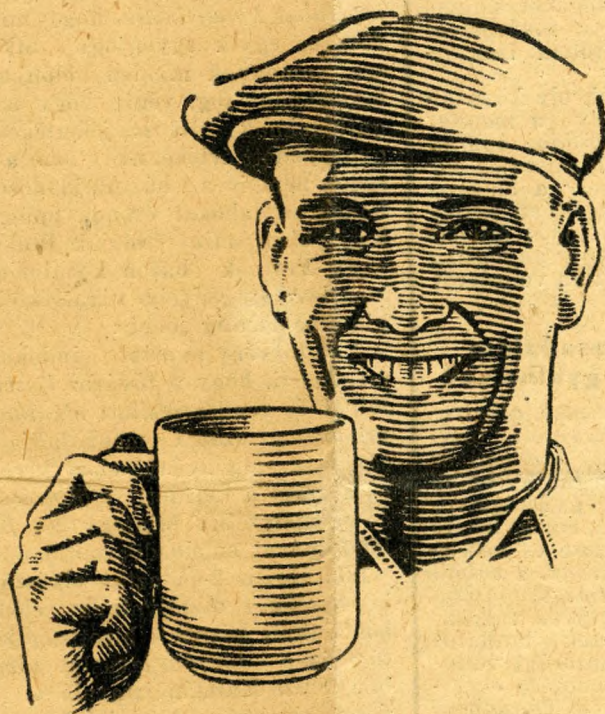
A törvényjavaslathoz a belügyminiszter ugyancsak 1871 november 9-én indokolást csatolt. Az indoklásból kitetszőleg a belügyminiszter elnöklete alatt 1871 március havában a két főváros több képviselőjéből és a városi közigazgatási ügyekkel foglalkozó két miniszteri tanácsosból »enquétébizottság« ült össze és »a legbehatóbb tanácskozmányok tárgyává tette« a javaslatokat. A kormány ezután arra a megállapodásra jutott, hogy a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvényt alkalmazza legfőbb részében a fővárosi törvényhatóságra is.

„Az eszme, hogy Buda-Pest egyesítettessék“

A törvényjavaslat indokolása érdekesen fejtegeti a két főváros egyesítésének szükségességét. Az indoklás szerint »azon eszme, hogy Buda-Pest egyesítettessék és a két város együtt képezze az ország fővárosát, már egy negyed századnál több idő óta foglalkoztatja a közvéleményt. Az 1848. évi törvényhozás, mely a magyar kormány székhelyül Budapestet tűzte ki, a két várost egynek és úgyszólván elvileg az ország együttes fővárosának mondta ki. Az alkotmány helyreállítása, mely Budapestet tényleg a magyar állam fővárosává és így szellemi és anyagi érdekeinek központjává emelvé, a két város érdek-közössége, mely a társadalmi téren mindannyiszor ösztönszerűleg nyilatkozott és a hatóságok összehangolt eljárását oly sok esetben vonta maga után, végre az 1865/8. évi és most ülésező törvényhozás többnemű intézkedései mindinkább megvalósítják az egyesítés eszméjét és pedig a kormányzat nemcsak azon ágaiban, hol az államhatalom önállólag rendelkezhet, hanem olyanoknál is, melyek a törvényhatóság önkormányzati körébe esnek. Így például a közadók, különösen pedig ezek közvetett része kezelésénél, a népnevelés ügyében, végre a fővárosi közmunkáknál, a törvény úgy a kormányzatra, mint a törvényhatósági közreműködésre nézve az egységet és közösséget mondta ki.«

»A fővárosi rendőrségre nézve, mely eddig a két város törvényhatósági hatásköréhez tartozott, jelen szervezetében, elégtelennek és merőben tarthatatlannak bizonyult, elodázhatatlan követelmény gyanánt jelentkezik, hogy az a két város és környéke területén egységesen és az állam kezelése alatt szerveztessék, mire nézve a képviselőház elé legközelebbi törvényjavaslat fog terjesztetni.«

»Végre a bíróságoknak a törvény által elrendelt, s ép folyamatban lévő állami szervezése által ismét egy közfal bontatott le, mely a test-

gönczi geberhágy

Franck

vérvárost eddig egymástól elválasztá, mert a két törvényhatóság kebelében és ennek alkotásait eddig képezett külön bírásokodásom állandóbbé az egységes szervezkedés és összeolvadás útjában.«

»Ezek után joggal azt mondhatni, hogy az állami és törvényhatósági összes működés körében egyedül a szorosán vett közigazgatás az, mely a testvérvárosokban elkülönítve kezeltilik.«

„A magyar államhoz méltó központ“

»Hogy a két város ezentúl közigazgatási tekintetben is úgy legyen, hogy Magyarország számára lehetőleg erős és egységesen szervezett főváros és a magyar államhoz méltó központ alkottassék: ezen óhajítás a fővárosi enquétébizottság előterjesztéseiben összhangzó és igen határozott kifejezésre talált.«

»Az enquétébizottság ezen egyhangú elhatározása, azon körülmény továbbá, hogy az összes napi sajtó, mellyel a fővárosi törvényjavaslat közöltetett, s mely azt a közönséggel egész terjedelmében meg-

ismertette, az egyesítés eszméjét pártkülönbség nélkül a legmelegebben karolta fel; végre azon körülmény, hogy az enquétébizottság kebelében készült törvényjavaslat közvététele után sem a napi sajtóban, sem pedig Buda és Pest városok közgyűlésein a fővárosok egyesítése ellen egyetlen hang sem szólalt fel, arra indíták a kormányt, hogy az egyesítést a törvényjavaslatba felvegye.«

»Ó-Budának és a Margitszigetnek a fővárossal egyesítése, mely szintén az enquétébizottsággal hozott javaslatba, azon oknál fogva tartatott elfogadandónak: mert Ó-Budával teljesen összeépített várost, a Margitsziget pedig a városi területtől körülvevő birtoktestet képez; mindkettő Buda-Pestnek tényleg, valóban kiegészítő része és mindkettő csak a fővárosok közvetlen közönsége által nyer életet és jelentőséget. Akkor tehát, midőn a törvényhatóság területének kikerítéséről van szó és midőn nincs ok vagy legyőzhetetlen akadály, mely e két területnek a fővárossal egyesítését ellenezné, azoknak a fővárosi közigazgatás keretén kívül